

הצבי והצדק

יד"ל ע"י מוסדות קוסוף בארה"ק
בנשיאות אדמו"ר שליט"א
בני ברק - גבעת זאב

מכון בני שלשים

בס"ד • פרשת ויצא-וישלח תשפ"ד

גליון מס' 107 • שנה ד'

דברי תורה

מאת ב"ק אדמו"ר שליט"א

פרשת ויצא

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. בספר צבי לצדיק דייק דלכאורה היה צריך לכתוב ויצא יעקב מבאר שבע לחרן ולא הוצרך לכתוב וילך. ותירץ דכאן נרמז שם של שמירת הדרך יו"ה"ך היוצא מסופי תיבות כ"י מלאכ"ו יצו"ה ל"ך כנודע, ולכן נכתב וילך חרנה כי בזה נתוסף אותיות וי"ך מתיבת ויל"ך, וה' בתיבת חרנה הרי צירוף יו"ה"ך עכ"ד. וצריך ביאור למה נרמז שם זה רק בתיבות וילך חרנה שהיא מחוץ חפצו ולא נרמז גם בתיבות יציאתו מבאר שבע. ויש לומר דביציאתו מבאר שבע לא היה צריך לשמירה כיון שהיה שליח מצוה על פי ציווי אביו ואמו, ועוד שהלך ללמוד תורה בבית המדרש, אבל בהגיעו חרנה לבית לבן הוצרך לשמירה. אכן דו"ז רבינו הק' בספרו אור מלא כתב שנרמז גם ביציאתו שכן צירוף ראשי תיבות ו'יצא יעקב עם ס"ת ויל"ך חרנה הוא שם יו"ה"ך.

ויצא יעקב. פירש"י מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם שבזמן שהצדיק בעיר הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה יצא משם פנה הודה פנה זיוה וכו'. י"ל הכונה כשהצדיק בעיר הוא הודה פ' הצדיק עצמו הוא הודה והדרה, אבל כשהצדיק יוצא מן המקום אזי עצם עזיבתו מן המקום גורם הוד למקום שיצא ממנו היינו שבח הוא למקום שהצדיק היה שוכן בה מלפנים וז"ש פנה-הודה, פ' פנייתו של הצדיק משם הוא הודה והדרה הכל מזכירים שבעיר זו היה שוכן הצדיק.

ויצא יעקב. פירש"י יציאת צדיק מן המקום עושה רושם פנה הודה פנה זיוה וכו'. ומקשים הרי יצחק אבינו עדיין נשאר בבאר שבע ומאי פנה הודה דקאמר. וי"ל דהנה מבואר בדברי האריז"ל בכ"מ שכל בחינת קדושה אפילו שנסתלקה ונעתקה ממקומה אינה נעקרת לגמרי אלא מניחה רשימו במקומה [ע' מגיד תעלומה עמ"ס ברכות כא.], ע' שער

הכוונות דרושי תוספת שבת דרוש ב' וז"ל כי כל דבר קדושה בכל מקום שעובר שם מניח קצת רושם וכו' עיי"ש. פ' משאיר רשימו במקומו. והנה יעקב אבינו עבר בבאר שבע בדרכו לחרן ומשיצא משם ודאי שהניח שם תוספת רשימו דקדושה, וז"ש יציאת צדיק מן המקום עושה רושם היינו רשימו גם במקום הראשון. וז"ש פנה הודה היינו שההוד פנה ונמשך גם לחרן אבל לא נעקר מבאר שבע, וז"ש פנה הודה פנה זיוה פ' נתן פניו גם למקום אחר.

ויצא יעקב מבאר שבע. פירש"י פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה. מקשים הלא יצחק ורביקה נשארו שם והיאך קאמר פנה הודה. וי"ל עפימ"ש הרמב"ן ורבונו בחיי שדירתו של יצחק היתה בחברון רק יעקב יצא והלך קודם לבאר שבע ליטול רשות ומשם יצא ללכת לחרן. וז"ש יציאת צדיק מן המקום עושה רושם כלומר אעפ"י שלא היה דר שם בבאר שבע בקביעות אלא נזדמן כאורח עובר נטה ללון עכ"ז כשיצא משם פנה הודה וכו'.

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. פירש"י יצא ללכת לחרן. הנה יעקב אבינו בצאתו מבית אביו לא הלך עדיין לחרן אלא קודם הלך לבאר שבע ומשם יצא לבית עבר ללמוד תורה י"ד שנה ורק אז יצא ללכת לחרן. ותמוה שלא עשה כמצות אביו שאמר לו קום לך פדנה. ויש לומר עפימ"ש בספה"ק דבמקום שמחשבתו של אדם נתונה שם הוא, וכיון שחישב יעקב דרכו לחרן נמצא שכבר עתה קיים מצות אביו אעפ"י שהתעכב בדרכו ללמוד תורה.

ויצא יעקב וגו'. במדרש רבה שיר למעלות וכו' מאין יבוא עזרי אליעזר בשעה שהלך להביא את רביקה מה כתיב ביה ויקח העבד עשרה גמלים וגו' ואני לא נזם אחד ולא צמיד אחד וכו' חזר ואמר מה אנא מובד סברי מן בריי חס ושלום לית אנא מובד סברי מן בריי אלא עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ. י"ל הכונה דהנה גבי אליעזר כתיב ויקח האיש

נזם זהב בקע משקלו ושני צמידים על ידיה עשרה זהב משקלם, ואמרו חז"ל רמז לשקלי ישראל, ושני צמידים רמז לשני לוחות ועשרת הדברות. ויש להוסיף עוד דגמלים רמז לגמילות חסדים [ע' שבת קד. גימ' דל"ת גמול דלי"ם], נמצא שרמז אליעזר בשליחותו תורה ועבודה וגמילות חסדים. שקלים עבודת ביהמ"ק, צמידים רמז לתורה, גמלים גמילות חסדים, שלשה עמודים שהעולם עומד עליהם. וזה שאמר יעקב אבינו ישראל סבא והתנבא שיבא זמן שיחסרו לנו שלשת אלה, לא נזם ולא צמיד כיצד יתקיים העולם, מאין יבא עזרי, הדר אמר אעפ"י עזרי מעם ד' עושה שמים וארץ.

וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי. איתא בס' מגלה עמוקות בפרשתו ויקח מאבני המקום היינו אותיות התורה אותיות נקראות אבנים בספר יצירה, ויצ"א נוט' וי'רא יעקב צ'רופי אותיות ע"כ. י"ל הכונה שראה את צירופי האותיות כפי שהם בתורה העליונה ולא כמו שנמסרה בארץ, וז"ש מאבני המקום היינו אותיות הכתובות תחת כסא הכבוד מקומו של עולם, וזהו שאמר אכן יש ה' במקום הזה היינו צירופי האותיות במקום זה 'ואנכי' לא ידעתי, פ' לא מצאתי כתוב שם אנכי ד"א כסדר הכתוב לפנינו, שם אין הצירוף אנכי ה"א כמו בתורתנו הק' אלא צירופים אחרים. וראה מה שכתב הרמב"ן בהקדמת ספר בראשית וז"ל בקיצור, עוד יש בידינו קבלה של אמת כי כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה שהתיבות מתחלקות לשמות בענין אחד כאילו תחשוב על דרך משל כי פסוק בראשית יתחלק לתיבות אחרות כגון בראש יתברא אלהים וכל התורה כן וכו' ונראה שהתורה הכתובה באש שחורה על גבי אש לבנה בענין הזה שהזכרנו היה שהיתה הכתיבה רצופה בלי הפסק תיבות והיה אפשר בקריאתה שתקרא על דרך השמות ותקרא על דרך קריאתנו בענין התורה והמצוה, ונתנה למשה רבינו על דרך קריאת המצות ונמסר לו על פה קריאתה בשמות, וכן יכתבו

השם הגדול שהזכרתי כולו רצוף ויתחלק לתיבות של שלש שלש אותיות ולחלוקי' אחרים רבים כפי השמוש לבעלי הקבלה עכ"ד.

ובזה יש ליישב מה שהקשה מרן האמרי אמת ז"ל עמ"ש בבעל הטורים ויקץ יעקב משנתו קרי ביה ממשנתו, מתוך שהיה הוגה בתורה ביום גם בלילה לא שכב לבו מלהגות בה בחלומו. א"כ למה הצטער ואמר אילו ידעתי לא ישנתי במקום כזה, הלא גם בשנתו הגה בתורה ומאי נפק"מ, ולהנ"ל יש לומר שאילו ידע לא היה הוגה בתורה המסורה אלא בתורה העליונה צירופי אותיות שלפני המקום.

ויקץ יעקב משנתו. כתב בעל הטורים קרי ביה ממשנתו, מתוך שהיה הוגה בתורה ביום גם בלילה לא שכב לבו מלהגות בה בחלומו. וזאת מנא ליה, י"ל דאיתא בזוה"ק [ח"ג ר"ט ע"א] וישכב במקום ההוא אם י"ש כ"ב אותיות דאורייתא, איהי שכיבת עמיה. ולפי"ז פירשו בספה"ק ויקח מאבני המקום היינו מאותיות התורה, אותיות נקראות אבנים בספר יצירה. ובזה מובן שויקץ משנתו פירוש ממשנתו שהיה הוגה בתורה בתוך שנתו.

ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלקים. בתרגום ודחל ואמר מה דחילו וכו'. בגמ' [ברכות לג:] אמר רבי חנינא משום רבי שמעון בן יוחי אין לו להקב"ה בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים שנאמר יראת ה' היא אוצרו. וזה שאמר יעקב ביראה מה נורא המקום הזה פי' דחילו יראת שמים, אין זה כי אם בית אלקים, כלומר רק זה הדבר בלבד שנמצא בבית אלקים.

וישם אותה מצבה ויצק שמן על ראשה. ו'יצק שמן ע"ל ר'אשה ר"ת בגימ' תקו"ע ששם מקום השמן כמבואר במתני' [מנחות פה:] תקוע אלפא לשמן.

פרשת וישלח

ויזרח לו השמש. ויזרח לשון זכר, הנה לעיל בראש הפרשה עה"פ על המחנה האחת והכהו פירש"י מחנה משמש לשון זכר ולשון נקבה, אם תחנה עלי מחנה הרי לשון נקבה, המחנה הזה לשון זכר, וכן יש שאר דברים משמשים לשון זכר ולשון נקבה, השמש יצא על הארץ, מקצה השמים מוצאו הרי לשון זכר, השמש זרחה על המים הרי לשון נקבה. לכאורה תמוה שהביא ממרחק לחמו מנביאים וכתובים ולא הזכיר את הכתוב בפרשתו ויזרח לו השמש.

והנה בענין זה כתב רבנו בחיי בפ' משפטים עה"פ אם זרחה השמש עליו כלל גדול וז"ל, אם זרחה השמש עליו, והזכיר בלשון נקבה אם זרחה השמש ולא אמר אם זרח כי כן דרך הכתוב להזכיר בלשון נקבה כשרוצה לדבר בזמן שהשמש מתפשטת בעולם ומתרחבת ברוחב חללו, וכן לעיני השמש הזאת [ש"י יב יא], וכשהוא מתחיל לזרוח ורוצה לצאת ולהתנוצץ בזוהר נקרא בלשון זכר כלשון ויזרח לו השמש, וכתב [בראשית יט ט] השמש יצא על הארץ, וכתב [תהלים יט ו] ישיש כגבור לרוץ אורח, ועל כן הזכיר בכאן בלשון נקבה יאמר שאם התפשטה השמש בעולם שהוא יודע שיתפש ולא יוכל להנצל מידם דמים לו למי שימיתנו ויש לו לשלם מה שגנב ע"כ.

הנה טבע לנו רבנו בחיי כלל בלשון הקודש דבזריחת השמש יקרא לה הכתוב בלשון זכר אבל כשרוצה המקרא לציין שכבר התפשטה השמש תקרא לה בלשון נקיבה ע"כ. ולפי דבריו יהיו תואמים הכתובים כצאת השמש בגבורתו [שופטים ה

לא] חשך השמש בצאתו [ישעיה יג י] נקט לשון זכר בעת יציאת השמש וזריחתו, אבל ויהי כזרח השמש וכו' יתן השמש על ראש יונה ויתעלף [יונה ד ח] היינו בשעת התפשטותה שאז היא קופחת ומכה על ראשי בני אדם נקט לשון נקבה. אבל עדיין יש לזה סתירות מכמה כתובים וישכימו בבוקר והשמש זרחה [מ"ב ג כב], וכן זרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה [מלאכי ד כ], תזרח השמש יאספון [בתהלים קד כב], הרי מיירי בזריחתה ומכנה בלשון נקבה. וכן איפכא יומם השמש לא יככה [תהלים קכא ו].

והנה הרבה מפירושי רבנו בחיי מקורם בתורת בעל הרוקח, והלום ראיתי בספר הרוקח עה"ת פ' בראשית ד"ה מאורות וכו' שכתב להיפך וז"ל, כתיב מאורות לשון נקבה והגדולים לשון זכר, אלא שאותן אורים שמאירין ומתגברין זכר ישיש כגבור לרוץ אורח, אבל מקום מוצאיהם מחלונותיהם האורה מתפוצצת ומתרחבת כנקבה שמתרחבת למטה, לכך אם זרחה השמש בתחילת הזריחה, וכשמתגבר יאמר לשון זכר השמש יצא ע"כ. אכן שם בפ' וירא עה"פ השמש יצא [שער זכר ונקבה] כתב איפכא וז"ל השמש יצא לשון זכר וכתב אם זרחה השמש, אלא כשיוצא בתוקפו כזכר אבל כשהחמה מתרחבת כנקבה אמר זרחה, כיוצא בו בירמיה [מח מה] אש יצא מחשבון, ובפ' חוקת [במדבר כא] כי אש יצאה מחשבון, אלא תחילה כשהמלאך זורק האש כחץ כזכר יאמר יצא אבל כשמתרחבת לכאן ולכאן יאמר אשו הגדולה, כאש אוכלת בראש ההר, וצ"ע כי סתרי אהדדי.

ועכ"פ כאן נראה לומר דבר מחודש, עפ"י מ"ש בגמ' [חולין צא:] כתיב ויזרח לו השמש וכי שמש לו לבד זרחה והלא לכל העולם זרחה אמר ר' יצחק שמש הבאה בעבורו זרחה בעבורו דכתיב ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה וכו'. א"כ שפיר יש לומר דמאחר שהשמש כאן זרחה שלא בעונתה אלא בעבור איש אחד לבדו ע"כ נקט לשון זכר. ולפיכך לא הביא רש"י ראייה ממקרא זה כי הוא יוצא מן הכלל. ובזה יש ליישב מה שהעירו התוס' [חולין ס: ד"ה אמרה] דבגמ' איתא אמרה ירח לפני הקב"ה, לשון נקבה, ובבספר יהושע [י ג] כתיב וירח עמד, לשון זכר. ותיצאו דבלשון תורה זכר הוא עיי"ש. ולדרכנו י"ל דהנה שם כתיב גם שמש בלשון זכר וידם השמש וירח עמד עד יקם גוי איביו הלא היא כתובה על ספר הישר ויעמד השמש בחצי השמים ולא אץ לבוא כיום תמים, ולפי דברינו הנ"ל י"ל זולת דברי התוס' דמכיון דהשמש וגם הירח עמדו לכבודו של יהושע בלבד לכן נזכרו בלשון זכר.

והוא צלע על ירכו. פרש"י היה צולע כשזרחה השמש. וכתב בשפ"ח ר"ל כשהתחילה השמש לזרוח היה צולע אבל מיד אח"כ נתרפא ע"כ. י"ל שרש"י דרש כן מדכתיב צלע חסר ולא כתיב צולע, והוי הכתיב צָלַע לשון עבר משמע שעכשיו כבר אינו צולע. וכן נתבאר אצלנו בריש פ' וירא עה"כ והוא ישב פתח האהל משמע שישב כבר קודם שבא הקב"ה לדרוש בשלומו.

והוא צלע על ירכו. ובמדרש, רבי יהושע בן לוי הוה סליק לרומי וכיון דאתא לעכו נפק ר' חנינא לקדמותיה אשכחיה מטלע על ירכו א"ל את דמי לסבך והוא צולע על ירכו, פי' כשחזר לארץ ישראל היה צולע על ירכו. וצ"ב מה רמז לו בזה. וי"ל דהנה אצל יעקב אירע כזה צולע על ירכו בכניסתו לתחום ארץ ישראל, וכן עכו הוא גבול א"י כדתנן בגיטין [ב]. מעכו לצפון ועכו כצפון, ור' אבא מנשך כיפי דעכו [כתובות קיב]. וזה שרמז לו בגבול ארץ ישראל מעשה

אבות סימן לבנים. והרמז הוא כמו"ש בגמ' [כתובות עה.] וחד מינן כד סליק להתם עדיף כתרי מינייהו. ומאחר שנכפל רוחו כשלו רגליו משאתו ובעי חיזוק.

ואת רחל ואת יוסף אחרונים. פירש"י אחרון אחרון חביב, והוא מדברי המדרש. ולכאורה צ"ע וכי ביקש יעקב לשנות בין נשיו ובניו ולהטיל קנאה ביניהם. וי"ל איפכא דכאן לימד לבניו יסוד גדול לדרך העבודה, להיות ענו ושפל ברך שייף עייל שייף ונפיק, וכדאיתא בזוה"ק [ח"א קכ"ב ע"ב] מאן דזעיר הוא רב, וכל כמה שהיו יותר אחרונים ושפלים יהיו יותר חביבים ושמורים מן המזיקים.

וישתחו ארצה שבע פעמים וגו'. הענין שהשתחוה יעקב לעשו ז' פעמים, י"ל עפ"י ההיא עובדא דמצינו בגמ' [קידושין טז:] דר' אחא בר יעקב שהלך ללמוד אצל אביו, והכריחו אביו להכנס לבית רבנן שהיה נמצא שם מזיק שהיה נראה כתנין בעל ז' ראשים, כדי שיעשה נס על ידו ויהרוג את המזיק, והיה ר' אחא מתפלל על אותו מזיק, וכל כריעה דכרע נתר חד רישיה עד שבטלו לגמרי עיי"ש. והנה עשו הלך כנגד יעקב בכח נחש כמבואר בזוה"ק [תולדות קלי"ח ע"א] בגין דיתמשך עשו אבתריה דההוא נחש וכו' עיי"ש, לפיכך הוזקק יעקב לכרוע ז' פעמים כדי לבטלו.

ובזה יש לבאר מהו האריכות וכפל הלשון עד גשתו עד אחיו, הול"ל ויشتחו שבע פעמים ויגש אל אחיו. וע"פ הנ"ל אפשר לומר דעשו היה מוקף קליפה נחשים ומזיקים שבאו עמו, ואז לא היה בכלל אחיו של יעקב, והוצרך יעקב להשתחות ז' פעמים כדי לשבור ולבטל אלו המזיקים עד שנתגלה בו בחינת אחיו, וז"ש וישתחו שבע פעמים עד גשתו עד אחיו.

וירץ עשו וכו' וישקהו. בבעה"ט כתב שכיון שנשכו. י"ל הכונה כי נשיקת עשיו נשיכה היא אצל יעקב, כמו"ש [משלי כז ו] נעטרות נשיקות שונא עיי"ש במפרשים שגרועות הן.

ויאמר מי אלה לך ויאמר הילדים אשר חנן וגו'. צ"ב מה זו שאלה ומה זו תשובה הרי נראה בעליל שיעקב הולך עמם כדרך אב עם הבנים כדכתיב וירא את הנשים ואת הילדים ומה טעם בשאלת מי אלה לך, ע"כ שהיתה לו איזה כונה בשאלתו, וא"כ מה השיבו יעקב הילדים אשר חנן, הלא זאת ראה בעצמו. וי"ל הנה עשו נהג עצמו בהרחבה ועמו עבדים ומשרתים ומהלך באוכלוסיא ארבע מאות איש עמו כדרך המלכים, וכל מחשבתו רק לעשות לו הון ועושר וכבוד עניני עוה"ז. ומשראה את יעקב מהלך לבדו בלתי עם בני ביתו ובניו שאל מי אלה לך כלומר מה נחשבים אלו, וכי אלו הם כל מחנותיך, והיכן כל יקר וגדולה שברכך אביך יעבדוך עמים וישתחו לך לאמים הוה גביר לאחיק וישתחו לך בני אמך. וע"ז השיב לו יעקב הילדים אשר חנן וכו' אני אין לי עסק בכל אלו כי כל עבודתי אך לגדל את הילדים לתורה ועבודת ה' כמנהג אבינו אברהם למען אשר יצוה את ביתו וכו' ושמרו דרך ד', ואם הייתי עוסק בעניני עוה"ז להרבות עושר וכבוד לא הייתי זוכה לגדל בנים קדושים כאלה שבטי י"ה.

ובזה יש לפרש מ"ש במדרש רבה פ' בחוקותי עה"פ חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך, אמר דוד בכל יום ויום הייתי מחשב למקום פלוני אני הולך לבית דירה פלונית אני הולך ורגלי מוליכות אותי לביהמ"ד. וכבר דשו רבים בדברי המדרש הללו, דלהיכן היה רוצה ללכת, וכי מלך ישראל הולך לבית דירה פלונית וכדו', ועוד מהו בכל יום ויום, וכי בכל

פרשת ויצא

ויפגע במקום. הנה אעפ"י שנעשה לו נס וקפצה לו הארץ והיה לו אות מן השמים שד' הצליח דרכו עכ"ז עמד בתפלה, ללמדך שאם רואה אדם שנעשה לו נס או סיוע מן השמים אל יסמוך ע"ז ולחשוב שאין לו צורך להעתיר עוד ולבקש באשר אדם חשוב הוא שנעשה נס בעבורו, אלא אדרבה מעתה יתפלל ביותר שמו נתמעטו זכויותיו ע"י הנס כמו"ש יעקב קטונתי מכל החסדים וגו', וכן אליעזר אעפ"י שקפצה לו הארץ עמד בתפלה שיצליח ד' דרכו. וי"ל שזהו כוונת חז"ל באמרם אין סומכין על הנס, פי' אפי' שכבר נעשה הנס לא יסמוך ע"ז ויבטח בצדקתו או במזלו אלא יוסיף ויתפלל עוד וזהו שתיקן יעקב תפלה דייקא אחר הנס. (תפוחי חיים)

אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי. שמעתי בשם אדמו"ר הרב הקדוש מזידיטשוב, אכ"ן ר"ת א'ריה כ'רוב נ'שר, כך שמעתי ולא יותר. ויש לפרש כוונתו עפ"י דאיתא בזוה"ק ד' צורות שבמרכבה ארי"ה נש"ר שו"ר אד"ם, רק יחזקאל החליף כרוב במקום שור כדי שלא להזכיר חטא עגל. והנה אדם שבמרכבה הוא דמות דיוקנא של יעקב אע"ה ע"כ אמר יעקב אבינו ע"ה אכ"ן יש ה' במקום הזה ר"ל שראה דמותו נחלק במרכבה קדושה ובמקום הזה היינו המרכבה, ואנכ"י לא ידעתי דבר זה ומדריגה זאת שאנכ"י ג"כ חקוק במרכבה. וכן אמר אכ"ן יש ה' במקום הזה ר"ל אריה כרוב נשר שמרומז במלת אכ"ן ידעתי מכבר שנחלק במרכבה אבל אנכ"י ר"ת א'ריה נ'שר כ'רוב יעקב לא ידעתי אם אני במרכבה עד כעת שבאתי להר המוריה. (רביד הזהב)

ועיני לאה רכות כו'. לכאורה למה יספר הכתוב בגנות הצדיקת, ודברי רז"ל ידועים שזה שבחה שהיתה בוכה שלא תפול בגורלו של עשו [ב"ב כג.], אך עדיין צריכין אנו למודעי דלפי זה היה לו לומר תיכף וללבן שתי בנות שם הגדולה לאה ועיניה רכות ושם הקטנה

ידועים לרוע ונקרא רשע, וכיון דשלח ליה תרי"ג מצות שמרתי כ"ש דלא למד ממעשי לבן הרעים ומאי האי דשלח לי ולא למדתי כו'.

אולם יאמר ע"פ האמור בספרים הקדושים אשר יעקב שלח לעשו המלאכים שלו אשר נבראו ממעשיו הטובים כאמרם ז"ל במשנה (אבות פ"ד מ"א) עשה מצוה אתה קנה לו פרקליט אחד והוא מלאך מליץ אחד, ודייקו חז"ל בלשונם עשה מצוה דייקא בפועל כפיו אבל ממניעת עבירת הלא תעשין מאלו אין נבראים מלאכים פרקליטים, אמנם כבר הורונו חכמי הש"ס ז"ל (קידושין טז:) ישב ולא עבר עבירה כאלו עשה מצוה, נמצא דגם ממניעת עבירה נבראים מלאכים דמניעת עבירה הוה כאלו עשה מצוה והיכי דמי כגון שרואה בחברו מעשים אשר לא יעשו ויצרו תוקפו לעשות כמעשהו והוא נמנע הוה כאלו עשה מצוה, והחלוק בין אלו שני מיני מלאכים, דהמלאך הנברא ממצות עשה הנעשית בידים ממש יש בו גוף ממעשה המצוה ונשמה מכוונת המצוה אבל המלאך הנברא ממניעת העבירה אין בו ממש כי לא נעשה מבחי' עשייה ממשית אלא בחי' נשמה מכוונת הרע שבקש לעשות ולא עשה והיינו דשלח ליה מלאכים ממש כנזכר, ועוד שלח לי' עם לבן הרשע דייקא גרתי ותרי"ג מצות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים לבקש לעשות כמעשהו ולכבוש את יצרי, כי מעולם לא עלה על דעתי לעשות מעשה זר לכן יש לי מלאכים ממש ולא מלאכים שאין בהם ממש והבן כי נכון הוא בעזה"ת. (בני שלשים)

ורוח תשימו בין עדר ובין עדר. ובמסורה קטנה ורוח לית, וחד רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר. יובן עפמ"ש המדרש (ב"ר ע"ה יג), מהו ורוח תשימו, אמר יעקב לפני הקב"ה רבש"ע אם יהיו צרות באות על בני לא תביא אותם זו אחר זו, אלא הרווח להם מצרותיהם, ע"כ. ובזה יש לפרש המסורה 'ורוח לית' ר"ל עתה בזמן הזה אשר הצרות תכופות זו אל זו ובאות זו אחר זו בלתי רוח כלל זה הסימן שבא העת אשר רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר, ויה"ר מלפני אבינו שבשמים שיוציאונו מצרה לרוחה ומשעבוד לגאולה במהרה בימינו וכן יהי רצון אמנו. (אור מלא)

איפכא, ודפח"ח. וז"ש כאן כאשר ראה את הנשים וכו' שאלו מי אלה כלומר א"כ במה אתה צדיק יותר ממני, והשיב לו יעקב אבינו הילדים אשר חנן אלקים את עבדך, כל זה הוא בשביל הילדים וזה עיקר בעבודת אלקינו.

עו"ל עפ"י מ"ש בזוה"ק פ' יתרו (ס"ט ע"ב) עה"פ ואת שני בניה, אמר ר' חייא וכי בניה ולא בניו של משה וכו', ר' אלעזר אמר הא משה הוה מזדווג באתר אחרא קדישא עילאה ולא יקרא דיליה למקרי לון בניו, השתא אע"ג דבניו הוו בגין יקרא דההוא אתר דאזדווג ביה קרא לון בניה הכא וכו' עיי"ש. משמע דלא שייך גביה ענין בנים כפשוטו כיון שהיה דבוק בשכינה. וזהו ששאל עשו כאשר ראה את הנשים ואת הילדים הלא אתה דבוק בשכינה וא"כ מי אלה לך, ע"כ בניה הם ולא בניך. ויעקב השיב לו הילדים אשר חנן אלקים את עבדך, דאדרבה בניו הם שנולדו לו בקדושה עליונה. ועי"ע מ"ש בפר' תולדות על דברי חז"ל שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה, וכן בפ' ויחי עה"פ בני הם אשר חנן אותי אלקים.

רחל והיתה יפת וכו'. וגם למה אמר אחר כך ויאהב יעקב וכו', לא היה לו לומר רק ויאמר יעקב אעבדך וכו', ומדכתב כן נראה דהכתוב מביא לזה בסמוך עבור הטעם דמשום דעיני לאה רכות ורחל היתה וכו' על כן ויאהב וכו', ונראה דהכתוב משמיענו דחלילה להצדיק שיתן עיניו ביופי, ושעל כן יבייש את הגדולה וירצה ביופי הקטנה, כי מה לו לצדיק ביופי זולת לקיים המצוה, אך הוא דכל אבר מחזיק אבר, וכשיש לאדם איזה מום בגופו, ממילא יש לו פגם בנשמתו באותו האבר הרוחני דנשמה, כי הגוף הוא מלבוש לנשמה, על כן מיאין יעקב בלאה להיות עיניה רכות, ובאמת לא כאלה חלק לאה, רק שהיא בעצמה חבלה בגופה כדברי רז"ל, על כן נפלה לחלק יעקב בגזירת היוצור. (אגרא דכלה)

פרשת וישלח

וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו. שמעתי מהרב ר' דוד בן זלאתא ז"ל, ששמע מהרה"ק העטרת צבי זי"ע בעת היותו אצלו בשבת וישלח, שהיה לו עליית נשמה, ושמע בשיבה של מעלה יותר ממאה פירושים על וישלח יעקב, ועשרים פירושים אמר, ויותר לא היה לו רשות, והרב וכו' לא זכר רק זה. "וישלח" "שלח", את ה"וי", שלא לדאג ולצער על שום דבר. "יעקב" הוא אותיות "יו"ד עקב", יו"י הוא חכמה, עקב ענוה (משלי פב ל). "מלאכים" הוא אותיות "מל אך ים", מ"ל הוא לשון מלה, א"ך הוא לשון מיעוט, י"ם הוא לשון רב, ופירושו, מלה בסלע (מגילה יח.), שהדבור יהיה מעט הכמות ורב האיכות, לפניו" (הוא לשון לימוד), מלפני מבהמות ארץ (איוב לה יא), א"ל עשיו"ו, עשיו הוא לשון עשיה, והפירוש ללמוד תורה על מנת לעשות.

(דברי חיים - אסיפת דברי חכמים)

וישלח יעקב מלאכים וגו'. פירש"י ז"ל מלאכים ממש. וכבר דברו בזה כל מפרשי התורה. ויצו אתם לאמר וגו' עם לבן גרתי וגו' ופירש"י ז"ל ד"א גרתי בגימ' תרי"ג כלומר עם לבן הרשע גרתי ותרי"ג מצות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים. ומה מאד נפלאו הני מילי ולא למדתי ממעשיו הרעים דהלא מעשי לבן

פריה ורביה, א"כ מי לך פה אלו הבנים ע"כ. וצ"ב לפי זה מה השיבו יעקב הילדים אשר חנן אלקים, הלא הקושיא במקומה עומדת. וי"ל דכונתו שאין אלו סתם בנים אלא בנים שהם תלמידים ועוסק עמהם בתורה, וכדאיתא בגמ' [קדושין ל:] כחצים ביד גבור כן בני הנעורים, פירש"י כן בני הנעורים תלמידיו של אדם הקרוין בניו כמו שאמר יחזקיהו בני עתה אל תשלו ואומר הנה אנכי והילדים אשר נתן לי וגו'.

הילדים אשר חנן אלקים את עבדך. תמוה מה זו שאלה מי אלה לך והלא ראה שהם בניו הבאים אתו. ועוד צ"ב דהוא שאל על הנשים והילדים כמו"ש וירא את הנשים ואת הילדים ויאמר מי אלה לך, ויעקב השיבו רק על הילדים. וי"ל עפ"י עובדא המובא אודות הרה"ק ר' ישראל מרוזין, שפעם אחת שאל אותו מתחכם אחד הלא גם לצדיקים אשה וילדים כדרך כל הארץ וא"כ במה נבדלים המה משאר בנ"א ובמה כחכם יפה ממני. והשיב לו פה קדוש, אמנם כן, אבל אצל הצדיק עיקר התכלית היא הבנים והאשה רק אמצעי, משא"כ אצלך הוי

יום היה צריך לילך למקום פלוני וכו', וביותר קשה דנמצא לפי"ז היה דוד המלך ע"ה הולך לביהמ"ד בעל כרחו ולא מדעתו כי כוונתו למקום אחר רק שרגליו הוליכו אותו שמה וזה תמוה הא כתיב אחת שאלתי מאת ד' אותה אבקש שבתי בבית ד' כל ימי חיי וגו'. וי"ל הנה הבנים נקראים רגלים כדאמרין ברא (יורש) כרעא דאבוה, והנה דוד המלך היה בידו לעשות כל הון דעלמא כי הכל נתון בידו והיה איש האשכולות מוכשר בכל חכמה וגבור חיל, אבל עכ"ז השליך כל אלו ועסק בתורה ובשירות ותשבחות לאל עליון חצות לילה אקום להודות לך וכו', ועל כן זכה לבנו שלמה מלך שהשלום שלו. וז"ש חשבתי דרכי בכל יום חשבתי אולי אשלח ידי בעיני עוה"ז במקום פלוני וכיו"ב כי ד' הטובה עלי, אך רגלי אלו הבנים כלומר בשביל תכלית בנים ובני בנים עוסקים בתורה ומצות מוליכות אותי לבית המדרש.

מי אלה לך. בבעה"ט הביא מדרש, כשפגע בו וראה לו בנים ובנות אמר מי לך פה בנים חתן ובניך ובנותיך, לא כך אמרת כשהיינו בבטן אמנו ומריבים על ב' עולמות שאתה היית בוחר בעוה"ב שאין בו

פרשת ויצא

וְכָל אֲשֶׁר תֵּתֵן לִי עֶשֶׂר אֲעֲשֶׂנּוּ לָךְ: גִּמְרָא [כתובות נ.], א"ר אילעא באושא התקינו' המבזבז אל יבזבז יותר מחומש, תניא נמי הכי המבזבז אל יבזבז יותר מחומש שמא יצטרך לבריות, אמר רב נחמן ואיתימא רב אחא בר יעקב מאי קרא' וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך. מדרש שכל טוב, עשר אעשרנו כפל הדיבור כלומר, עשר הנכסין, אעשרנו אפילו הבנים והיה מובטח שיעמיד י"ב שבטים לפיכך נדר לעשרן וכן עשה והפריש את לוי. רד"ק, ומה שאמר עשר אעשרנו, כן הוא דרך הכתוב לחזר המקור עם הפועל לחזק הפעולות, כמו שמע תשמעו, שמר תשמרון, והדומים להם רבים."

פרשת וישלח

וַיִּצַב יַעֲקֹב מַצֵּבָה וְכו' וַיִּסַּךְ עָלֶיהָ נֶסֶךְ וַיִּצֶק עָלֶיהָ שָׁמֶן: תרגום יונתן ונסוך עלה ניסוך חמר נסוך מוי, ארום כדין עתידין למעבד בחגא דמטליא, ואריק עלה משח זיתא'.

- א. בגליון הש"ס ציין הגרע"א לירושלמי פ"א דפאה, כך היתה הלכה בידם ושכחוה וחזרו ועמדו השניים והסכימו על דעת הראשונים.
- ב. שאלת הגמ' מאי קרא כלומר לאיזה פסוק אפשר להסמך את התקנה, וכ"כ הלבוש יו"ד ריש סי' רמ"ט דקרא הוא אסמכתא בעלמא.
- ג. פירש"י עשר אעשרנו - שני עישורין.
- ד. בס' חוקי התורה הקדמונים (נדפס מכת"י צרפת ה"א ס"ו) נמצא כתוב, החק הראשון על הכתבים והלויים להבדיל א' מבניהם להקדישו לתלמוד תורה ואפילו בעודו בבטן אמו, כי כן מצוים מהר סיני דכתיב נתונים המה לי, כלומר מבטן אמו וכו', כי כן הפריש יעקב דכתיב וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך בשתי מעשרות הכתוב מדבר במעשר ממון ובמעשר בנים וכו'.
- ה. שפתי כהן עה"ת כתב, וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך. בשני מעשרות הכתוב מדבר, אמר יעקב מאחר שאני בחוץ לארץ ואני תחת חלק השרים ראוי לתת להם חלק כדי שלא יקטרגו עלי, גורל אחד לה' וגורל אחד לעוזאל, ושילם נדרו בזה המנחה ששלח לעשו, כי אולי היו כל אותם ששלח עזים מאתים וכו' היו מעשר, ולזה נלקחה דינה גם כן לשכם לקחת גם כן חלקו מהבנים, ולא לקח מהזכרים שאין לו בהם חלק לפי שהן כולם חלק אלוה.
- א"ה, יש להביא דמות ראה לפי' זה מדברי רש"י פ' וישלח (ל"ב י"ד) עה"פ ויקח מן הבא בידו מנחה לעשיו אחיו, פירש"י דבר אחר מן הבא בידו מן החולין שנטל מעשר כמה דאת אמר עשר אעשרנו לך, והדר לקח מנחה ע"כ. כלומר מן הבא בידו הפריש מעשר לקדוש, ואח"כ מנחה לעשיו לשם גורל א' לעוזאל.
- פירוש, ויסך עליה נסך יין ונסך מים שכן עתידין בניו לנסך בחג הסוכות. לפי"ז יובן כפל הלשון ויסך עליה נסך, דהול"ל ויתן עליה נסך, אך אמת לרמז על שני ניסוכין ניסוך מים וניסוך יין וכמו"ש שח"ל (תענית ג.) עה"כ בקדש הסך נסך (במדבר כ"ח ז') בשני ניסוכין הכתוב מדבר אחד ניסוך המים ואחד ניסוך היין. והוא בחג הסוכות.
- ו. הגה"צ מוה"ר שלום ווידער ב"ר חיים אריה זצ"ל תלמיד הגה"ק בעל קול אריה והיטב לב זצ"ל היה חתן הגה"צ ר' יצחק אייזיק פריעדמאן אב"ד נירעדהאז גיסו של הרה"ק ר' נפתלי הירצקא מראצפערט, כיהן ברבנות בק"ק נירעדהאז כחמש שנה משנת תרנ"ד עד שנת תש"ד נעקד"ש ביום כ"ז סיון ה"ה, נדפס ממנו ספר שו"ת משמיע שלום ברוקלין תשל"א וראה שם תולדותיו באריכות. הרבני החסיד מוה"ר יהוסף לאקס ז"ל ממארגארעטין ב"ר אברהם דוד לאקס ז"ל מטארגע (ע"י האלמ"ק מחשובי חסידי קאסאן שהיה משמש בימי בחרותו אצל רבינו הבני שלשים (אביו של הרה"ח הנגיד מוה"ר חיים לאקס ז"ל מברוקלין נלב"ע ו' חשון תשס"ט) היה חתן בתו אשת חתנו הרה"ג ר' משה פרענקל ה"ד.

הילובם בקודש

עובדות והנהגות מרביתנו הקדושים מקאסאן זצוק"ל

תפילת שיחרית וקריאת התורה [ח"ט]

לט. המשב"ק עמד לימינו והראה לו מקום הקריאה עם היד (הנקרא טייטלער) במשך כל זמן הקריאה, והרבה פעמים הסתכל רבינו בתוך החומש בעת הקריאה.

מז. לפעמים כשבא אליו אחד מאנ"ש בבקשה פרטית, היה רבינו מסיים לו בעת העליה לתורה בכי טוב לעניינו (וכן לפעמים ראו בעת קריאת התורה לפי התלהבותו ותנועותיו על איזה פסוק יאמר הדברי תורה בעת שולחנותיו הטוהרים).

מח. רבינו הדגיש בעת הקריאה באותם התיבות שמהראשי תיבות או הסופי תיבות יוצא אחד מצירופי שם הוי"ה.

מט. בשנים קדמוניות לבש הטלית על השטריימל בקריאת התורה, וכשקנו לו שטריימל חדש הפסיק ללבוש הטלית על השטריימל, ובין קריאה לקריאה כשישב הוריד הטלית מעל ראשו ולבש השטריימל.

נ. כשלא היה רבינו בעצמו הבעל קורא ישב במשך כל זמן הקריאה כשהשטריימל על ראשו והטלית מופשלת על כתפיו.

נא. בדרך כלל היו עושים עלית 'אחרון' אחר שביעי, וברוב פעמים קראו אז לכהן או ללוי לעלות לתורה, וכשהיו אורחים עשו הוספות, וביום טוב שחל להיות בשבת לא עשו שום הוספה לבד מאחרון.

נב. ציוה שכשאין לוי בבית המדרש לא יקראו לכהן בשתי העלויות הראשונות אלא לישראל במקום כהן, וכן לא הקפיד שיצא הכהן מבית המדרש אלא אמרו במחילת הכהן.

בשורה משמחת

הננו להודיע שלקראת חג החנוכה הבעל"ט ניתן שוב להשיג את הספר "חידושי מהרצ"א" על הלכות חנוכה

מאת רבינו רשכבה"ג

רבי צבי אלימלך מדינוב זצוק"ל כולל תיקונים והוספות חשובות

את הספר ניתן להשיג במשרדי המכון ובחנוניות הספרים המובחרות

הפצה ראשית 2

מראשי צורים אראנו

תולדות אבותינו ורבותינו הקדושים זינ"א

דברי הש"ך, הרב נותר ממקומו בהתרגשות והתפעל מגאונותו של רבינו, וציוה להביא כיבוד לאורח חשוב כמותו.

לימים ביקר בנו הר' נפתלי הירצקא אצל רבינו בקאסאן, ובחזירתו סיפר בהתפעלות כי שוחח עם הרבי בכמה וכמה ענינים בש"ס ופוסקים וספרי שו"ת והיה בקי בכל אלו, אך בגודל ענותנותו מסרב להשמיע חות דעת כשנשאל הלכה למעשה בדבר שהפוסקים והרבנים נחלקים בדעותיהם.

~~~~~

סיפר הרה"ג מוה"ר דוד בנציון קליין זצ"ל אב"ד יסודות תלמיד רבינו: פעם כשנסע רבינו האור מלא לשבות בעירי העלמץ הצטרפתי עמו לנסיעה ברכבת, בעת ההיא למדתי שו"ע או"ח הל' פסח והיו לי כמה ענינים שהתקשיתי בהם בט"ז ועוד, בהיותנו ברכבת ניצלתי את ההזדמנות והצעתי את שאלותי בפני רבינו, בתוך כדי דיבור פשט לי את כל ספיקותי בבהירות נפלאה כדרכו.

סיפר מוה"ר ר' אהרן גליק: רבינו מרן האור מלא היה נמנע מעודו לשבות בעיר הגדולה נירעדהאז, וזאת משום שבעיר זו התקיים היריד השבועי בשבת והמהומה גדולה בעיר, כל הפצרותיהם והזמנותיהם של אנשי העיר לרבינו הושבו ריקם, אך זאת עשה, בהיותו שובת בקאליב או ישוב סמוך לשם, נוהג היה לשהות יום אחד במשך השבוע אצל אנשיו בנירעדהאז ולקבל את קהל הפונים אליו. בשנת תרפ"ד היתה פעם הראשונה שביקר בעיר וכמנהגו בכל מקום פנה מייד לקבל את פני הרב אב"ד דקה"י הגה"צ ר' שלום ווידער זצ"ל הוא לא הכיר את רבינו ולא ידע את גדלו בתורה, הרב עסק אז בלימוד שו"ע יו"ד עם בנו הרב ר' נפתלי הירצקא והתקשו בדברי הש"ך, כששמע הרב על בואו של רבינו הניח את השו"ע על שולחנו כדי שישאל את פי רבינו פשר דבר, בתוך שיחתו עם רבינו פנה ואמר הננו עוסקים כעת בלימוד שו"ע יו"ד ומתקשים בדברי הש"ך בסימן פלוני זה כמה ימים לא ירדת' לסוף דעתו אולי יואיל הרבי לפשוט לי פשטו, רבינו השיב כלאחר יד בנועם ובנחת וביאר היטב את

דרכו של רבינו כידוע בעבודת קדשו היתה בסערה והתלהבות עצומה ובקול רעש גדול, ומסופר שבעת שהסתופף בצל חותנו הרה"ק מראצפערט התבטל כלפיו והתנהג בהצנע וביראה כעבדיה קמיה מריה, ולציון שהקידוש בליל שבת עשה לעצמו בחדרו בקול רעש גדול ובהתלהבות כדרכו, ובני העיר הגיעו לראות את הקידוש ואחר כך הלכו לשוה"ט של חותנו הרה"ק מראצפערט.

~~~~~

מסופר שא' מהחסידים התחבא בסוכות בתוך סוכתו של רבינו האור מלא מתחת המיטה וראה איך שרבינו נכנס לתוך הסוכה ומסתובב אנה ואנה ואח"כ אמר בזה"ל רבש"ע איך יויל אינקומען אויף קידוש השם אין אויב די גליבסט מיר נישט די ווענט פון דע סוכה זענען עדות, בלה"ק רבש"ע הנני רוצה למות עקה"ש ואם אינך מאמין לי הרי הדפנות של הסוכה מעידים וחזר ע"ז כמה פעמים ולדאבוניו נתמלא רצון קדשו ונהרג עקה"ש ע"י הנאצים האוררים ימ"ש.

~~~~~